

CAVİT BİNBAŞIOĞLU

Beşikdüzü, Kız İlköğretmen Okulu
Meslek Dersleri Öğretmeni

UYGULAMALI

AKTİF ÖĞRETİM REHBERİ

Bu kitapta «öğretim»in yahut daha özel bir deyişle- «aktif öğretim»in anlamı, psikolojik özellikleri ve mahiyeti açıklanarak okullarımızda uygulanabilecek şekildeki prensip, teknik ve uygulama örnekleri gösterilmiştir.

Kitap, esas itibariyle, mesleğe yeni girmiş veya girecek genç öğretmenler için hazırlanmış olmakla beraber, çocuğa yeni bir şey öğretmek durumunda olan ana-baba ve her meslek sahibi için faydalı olacak bilgileri içine almaktadır.

Kitap hazırlanırken İlköğretmen Okullarının «Metot ve Uygulama» dersi programının -öğretimin plânlaştırılmasından değerlendirilmesine kadar olan- önemli konuları göz önünde bulundurulmuştur. Kitabın sonuna, ayrıca, bununla ilgili olarak, (Staja Çıkan Öğretmen Adayları İçin «Metot ve Uygulama» Dersi Bakımından Yetiştirme Programı ve Açıklamaları) eklenmiştir.

Basıldığı Yer:
SULHİ GARAN MATBAASI
İstanbul
1 9 5 7

ÖNSÖZ

«Aktif Öğretim»e karşı meslektaşlarımızın son zamanlarda duyduğu ilgi ve ihtiyaca küçük bir cevap olmak üzere, bu konudaki incelemelerimin ve uygulamalarımın verdiği cesaretle bu kitabı hazırladım.

Kitaba hâkim olan görüşe göre, «aktif öğretim» terimi veya metodu geniş anlamı ile ele alınmış ve bunun için belli şekiller tarif etmekten sakınılmıştır. Kitap incelenince görüleceği üzere, «öğretim» denen şey, aslında «aktif» bir iştir. Bu, şimdiye kadar psikolojik esaslara pek dikkat edilmeden yapılan veya yapılmıya çalışılan «pasif» öğretime karşıt olarak geliştirilmiş bir terim olsa gerektir. Bunun için, kitabımızın «Giriş» kısmında yaptığımız açıklamalarla «öğretim» in esasen aktif bir iş olduğu sonucuna vardıktan sonra «aktif öğretim» terimini bıraktım ve bunun yerine sadece «öğretim» dedim.

Bir öğretim'e «öğretim», yahut «aktif öğretim» dedirtecek şey, onun şeklinden çok, bu şekle kuvvet veren ruh veya prensiptir. Bu sebeple, aktif öğretim için, her şeyden önce, bunun prensiplerini tanımaya ve anlamıya çalışmamız gerektir. Bu prensipler anlaşıldıktan ve benimsendikten sonra, bazan, «pasif» gibi görünen şeylerin de «aktif» olduğunu göreceğiz. Nasıl ki dıştan «aktif öğretim» intibasını veren bazı faaliyetlerin aldatıcı olduğu da görülen şeylerdendir.

Kitaba hâkim olan görüşü şöyle özetliyebiliriz:

1. Öğrenci çalışmasına ve öğretmen rehberliğine dayanan bir öğretim;
2. Çocuğa, öğretim konusunu, müsbet bir «iş» içinde ve onun yapılmasıyla ilgili olarak öğreten bir öğretim,
3. Öğretilen şeylerin öğrencinin şahsiyetine mal edilebilmesi için, onun devamlı olarak kullanılabilmesini sağlayan bir öğretim,
4. «Öğretim» in bir «çözümleme ve birleşim» işi olduğunu ve bunda «direktif» in de rolü bulunduğunu bilerek «öğretim»e (bilhassa bilgilerin öğretimine) böyle bir şekil veren öğretim. (Bunun, «Özel Çalışma Plânı» ile sağlandığı kitap incelenince görülecektir.)
5. «Öğretim» i, öğrencilerin yetiştirilmesi ve çevrenin kalkındırılması istikametinde geliştiren bir öğretim.

Kitap, uzunca bir «Giriş» ten sonra üç bölümden ibarettir: I — Öğretimin Temel Prensipleri, II — Öğretimin Temel Teknikleri, III — Örnekler ve Bazı Uygulamalar. Her bölüm birbiri ile ilgilidir. Bütünü ile incelenmeden bir hükme varılmamalıdır.

Kitap hazırlanırken mesleğe yeni girmiş veya girecek genç öğretmen arkadaşların ihtiyacı, bilhassa, göz önünde bulundurulmuştur. Konuların hemen hepsi de İlköğretmen Okullarının «Metot ve Uygulama»

dersi programının önemli konularını içine almaktadır. Kitap, öğretmen adaylarını mesleğe hazırlayıcı bir vasıf da taşımaktadır. Bunun için, kitabın sonuna, ayrıca, öğretmen adaylarının uygulama ve staj çalışmalarına yardım etmek üzere, «Staja Çıkan Öğretmen Adaylarına Mahsus Staj Programı ve Açıklamaları» adlı bir muhtıra eklenmiştir.

Kitap hazırlanırken, mümkün olduğu kadar kısa yazılmıya çalışılmış, lüzumsuz teferruat ve parlak sözlerden sakınılmıştır. Modern öğretim eserleri ile karşılaştırılırsa çok eksikleri olacaktır. Bunu biliyorum. Bizim için, şimdilik, bu kadarı kâfidir, sanırım. «Öğretim» i burada bahsedilen kadar başardıktan sonra, imkânlarımız elverirse, başkalarına geçebiliriz. Bu düşüncelerle, meseleleri, bugün en güç olan öğretim şekline (tek öğretmenli ve beş sınıflı okulların öğretimine) göre açıkladım ve örnekleri de daha çok buna göre düzenledim.

Kitapta, öğretimin anlamından değerlendirilmesine kadar olan genel problemler incelenmiştir. Bunu yapmak bir hayli güç olmuştur. «Bibliyografya» kısmında faydalandığım kitaplar, daha çok başka memleketlerin şartlarına göre yazılmış eserlerdir. Bunları, yahut oradaki modern fikir ve örnekleri kendi çevre okul, öğretmen, program, ders araç ve gereci gibi şartlarımıza uygun bir şekle sokmak zorunda kalmıştır. Bu kitap, kendi şartlarımız çerçevesi içinde öğretimi nasıl aktifleştirebileceğimizi araştırmaktadır.

Kitaba göre uygulama yapacak meslektaşlar, bu konudaki düşüncelerini bildirmek ve mümkünse, örnek göndermek lütfunda bulunurlarsa bunlara şimdiden teşekkür ederim. Bu takdirde, gelecek baskılarının ihtiyacımızı daha iyi karşılayacak şekilde hazırlanmasına yardım etmiş olacaklardır.

Beşikdüzü, 20.VII.1957

Cavit BİNBAŞIOĞLU

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Önsöz 3

GİRİŞ

I — Aktif Öğretimin Anlamı	5
II — «Öğretim» kavramı ve Psikolojik Özellikleri	5
III — Aktif Öğretim Anlayışını Benimsiyen ve Onu Kuvvetlendiren eğitimci	7
IV — Aktif Öğretim	9

BİRİNCİ BÖLÜM

Öğretimin Temel Prensipleri

I — Modern Öğretim Anlayışı İle İlgili Prensipler	13
II — «Öğretim»in Oluşu veya «Öğrenme» İle İlgili Prensipler	15
III — Öğretim Programı ve Program Konuları İle İlgili Prensipler	18
IV — Öğrenci veya Çocuk Anlayışı İle İlgili Öğretim Prensipleri	19
V — Okul Çağı Çocuğunun Psikolojisiyle İlgili Öğretim Prensipleri	21
VI — Öğretmen ve Davranışları İle İlgili Öğretim Prensipleri	24
VII — Öğretimin Plânlaştırılmasıyla İlgili Prensipler	25
VIII — Öğretimin Uygulanması veya Metotla İlgili Öğretim Prensipleri	26
IX — Öğretimin Değerlendirilmesiyle İlgili Prensipler	30

İKİNCİ BÖLÜM

Öğretimin Temel Teknikleri

A — «Öğretim Hazırlığı» İle İlgili Teknikler :	
I — Öğretim İçin Öğrencilerimizi Nasıl Tanıyabiliriz	32
II — Öğretim İçin Öğrencilerimizi Nasıl Hazırlayabiliriz	36
III — Öğretim Çevremizi «Öğretim» İçin Nasıl Hazırlayabiliriz ...	36
IV — Öğretim İçin Çevremizi Nasıl Tanıyabiliriz	38
V — Öğretim İşlerimizi Nasıl Plânlaştırabiliriz	39
1. Yıllık Konu Dağıtım Plânımızı Nasıl Hazırlayabiliriz	40
2. Ünite Plânlarımızı Nasıl Hazırlayabiliriz	42
3. Ders Plânımızı Nasıl Hazırlayabiliriz	45
a) Ders Plânımızı Nasıl Hazırlayabiliriz	46
b) Özel Çalışma Plânımızı Nasıl Hazırlayabiliriz	47
c) Gezi Plânımızı Nasıl Hazırlayabiliriz	48

B — Öğretimin Uygulanmasıyla İlgili Teknikler :

I — Öğretimin «Giriş»ini Nasıl Yapabiliriz	50
II — Öğretimde Öğrencilere eN Gibi Müsbet «İş»leri Yaptırabiliriz	51
III — Öğretim Sırasında Rehberliğimizi Nasıl Yapabiliriz	56

C — Öğretimin Değerlendirilmesiyle İlgili Teknikler :

I — Öğretimin Değerlendirilmesinde Öğrenciye Soruyu Nasıl Sorabiliriz, Sonucu Not'a Nasıl Çevirebiliriz	57
1. Objektif Soru Çeşitleri (Testler) ve Vasıfları Nelerdir?	58
2. Sınıf Testini Nasıl Hazırlayabiliriz	61
3. Testimizi Nasıl Uyguluyabiliriz	62
4. Testimizi Nasıl Puanlıyabiliriz	62
5. Test Puanlarını Not'a Nasıl Çevirebiliriz	63
II — Öğrencinin Öğretim Sırasında Yaptığı «İş» veya «Eser»leri Nasıl Değerlendirebiliriz	66
III — Öğrenilenlerin Hayatta Uygulanışını Nasıl Tesbit Edebiliriz	67
1) Öğrencinin Başarısını Nasıl Değerlendirebiliriz?	67
2) Öğretimin Sonucunu Nasıl Değerlendirebiliriz?	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**Örnekler ve Bazı Uygulamalar**

I — Öğretim Çalışmalarımızı Nasıl Yapabiliriz (Öğrenciler İçin)	70
II — Eğitim ve Öğretim İçin Okulda Öğrenci Tanıma ve Geliştirme Dosyası	75
III — Öğretim İçin Çevre İnceleme Plânı	80
IV — Yıllık Konu Dağıtım Plânı	84
V — Bir Ünite Plânı	85
VI — Tek Öğretmenli ve Beş Sınıflı Bir Köy Okulu İçin Günlük Çalışma Plânı ve Ekleri	87
VII — Bir Uygulamadan Notlar	90
VIII — Orta Dereceli Bir Okulda Uygulanmış Özel Çalışma Plânı	93
IX — İmlâ - Tahrir Dersi Plânı	94
X — Orta Dereceli Bir Okulda Uygulanmış Başka Bir Özel Çalışma Plânı	94
XI — Ünitelerin Değerlendirilmesiyle İlgili Bir Test Örneği	96
XII — Test Sonucunda Puanların Dağılımını Gösteren Bir Örnek	98
XIII — Test Puanlarını No'a Çevirme Şekli	98
XIV — Soru Tahlili ve Sonucunu Gösteren Bir Örnek	98
XV — Sınıf Öğretmeninin Öğrenciyi Tanıma ve Başarısını Değerlendirme Fişi	99

EK

Staj Okullarına Giden Öğretmen Adayları İçin «Metot ve Uygulama» Dersi Bakımından Yetiştirme Programı ve Açıklamaları	101
Bibliyografya	106
İçindekiler	109